

گزارش «شرق» از تولیدات اخیر سینمای ایران که با موضوع دفاع مقدس ساخته می شوند

سینما پشت خاکریز اول

و تساهل و نگران روحیه و زندگی نویسندگان فیلم‌نامه‌ها و استعداد و انرژی کارگردانان و پول و سرمایه‌های بوده‌اند که تهیه‌کنندگان فراهم می‌آوردند و طی این مدت شاهد بودم که همواره سعی داشتند همان اجناس بنجل را با کفت‌وگو و تعامل و جلسات متعدد به جایی برسانند که به یک فیلم‌نامه یا فیلم نزدیک شده و حداقل استانداردهای سینمایی را پیدا کنند. حتی بعضا جلسات آموزش فیلم‌نامه‌نویسی خصوصی برای نویسندگان برگزار نمودند، کتاب معرفی کردند، رقت و آمدهای بسیار داشتند تا حدی که برخی فیلم‌نامه‌ها تا هشت بار بازخوانی شد ولی باز هم چیزی از آن درنیامد. یعنی اساسا مایه‌ای نداشتند که بتوان حتی به اندازه سر سوزنی درام و قصه و سینما درآورد.

اما در سوسی دیگر، اغلب سینماگران روایتی دیگر از شرایط حال حاضر سینما دارند. بسیاری این دوران را رکود سینما، خصوصا گونه اجتماعی توصیف می‌کنند و حجم زیادی از فیلم‌های در صف اکران مانده را که اغلب به دلایلی ازجمله پرونده حقوقی بازیگران و سازندگانشان راهی پرده سینما نمی‌شوند، معضل دیگری برای سینمای ایران می‌دانند. افزایش قابل توجه هزینه تولید در بخش خصوصی بسیاری را از صرفات ساخت فیلم انداخته و عرضه غیرقانونی چند فیلم مهم اجتماعی طی ماه‌های متوالی، بسیاری را نگران سرمایه‌هایشان کرده است. بلاتکلیفی بسیاری از فیلم‌نامه‌ها در شورای پروانه ساخت هم به جمع مشکلات دیگر اضافه شده است. حالا بسیاری از سینماگران همه چیز را به زمان سپرده‌اند تا ببینند در آینده نزدیک چه رقم خواهد خورد؟ اما طبق روال همه‌ساله، طی ماه‌های منتهی به برگزاری جشنواره فیلم فجر عمدتا با افزایش محسوس تولیدات سینمایی روبه‌رو هستیم. با این تفاوت که امسال بسیاری به پررنگ‌شدن گونه دفاع مقدس در آثار سینمایی اشاره می‌کنند و به نظر می‌رسد تعداد قابل ملاحظه‌ای از آثار جشنواره فیلم فجر پیش‌رو را همین تولیدات شامل می‌شود.

تولید فیلم‌هایی با مضمون دفاع مقدس

از سال گذشته آنچه در محافل سینمایی نقل می‌شود، توجه مدیران فرهنگی بر تولید فیلم با محوریت شهداست؛ موضوعی که وزیر ارشاد بارها درباره اهمیتش تأکید کرده است. محمد مهدی اسماعیلی وزیر ارشاد مدتی قبل در جمع خبرنگاران تأکید کرد که سال گذشته در جشنواره فیلم فجر عمده کارهای موفق در حوزه بازنامه‌ی حماسه دفاع مقدس بود و اهالی هنر استقبال خوبی از این محصولات داشتند. او در بخش دیگری از صحبت‌هایش به پررنگ‌بودن روند تولید این آثار در سال جاری اشاره کرد و گفت: «در سال جاری برای شخصیت‌های مهم و تأثیرگذار در حوزه مقاومت، اینار و شهادت کارهای خوبی در مجموعه فارابی و دیگر مجموعه‌ها در حال ساخت است. فیلم سینمایی شهید نادر مهدوی، سردار مبارزه با آمریکا در خلیج‌فارس با حمایت مجموعه‌های فرهنگی در حال ساخت است و از هرگونه همکاری در ساخت فیلم سینمای شهید مهدوی در مجموعه فارابی حمایت می‌شود. امید است این اثر نمایشی هرچه سریع‌تر ساخته و به نمایش عمومی گذاشته شود و مردم با این ذخایر گران‌قدر حوزه ایثار و مقاومت بیش از گذشته آشنا شوند».

محمد خزاعی رئیس سازمان هم از مدت‌ها قبل در سفرهای متعدد خود به استان‌های مختلف ایران وعده تولید فیلم با محوریت شهید آن استان را داد، با در دیدارش با مدیران مراکز و نهادهای مختلف از نگارش فیلم‌نامه ۱۰ فیلم سینمایی، ساخت سه فیلم و تولید چند فیلم غیرسینمایی با این موضوعات سخن گفته است.

سال گذشته را می‌توان آینه تمام‌نمای عملکرد مدیران فرهنگی فعلی کشورمان در جشنواره فیلم فجر دانست. در این میان برخی از فیلم‌هایی که در حوزه دفاع مقدس تولید شدند و آمادگی حضور در این رویداد هنری را داشتند، برای نخستین بار در جشنواره فیلم فجر رونمایی شدند.

«اتاقک کلی» به کارگردانی محمد عسگری تولید مشترک روایت فتح به همراه موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس به جشنواره فیلم فجر رسید. این فیلم روایتی عاشقانه در جریان عملیات مرصاد است. «گل‌های باوارد» به کارگردانی و نویسندگی مهرداد خوشبخت هم که روایتی از دوران جنگ ایران و عراق است. به جشنواره فجر سال گذشته رسید. «سینمامتروپل» به کارگردانی محمدعلی باشه‌آهنگر و تهیه‌کنندگی حامد حسینی با محوریت حوادث انقلاب و دفاع مقدس را نیز در چهل‌ویکمین جشنواره فیلم فجر شاهد بودیم. سازمان سینمایی اوج نیز فیلم شهید محمد بروجردی با عنوان «غریب» به کارگردانی محمدحسین لطیفی و تهیه‌کنندگی حامد عنقا را به جشنواره چهل‌ویکم فیلم فجر رساند. سازمان سینمایی اوج همچنین تولید چند فیلم سینمایی مبتنی بر زندگی شهدایی همچون شهید علی هاشمی، شهید مهدی زین‌الدین، شهید ابراهیم همت، شهید علی‌اکبر شیرودی و شهید حسین همدانی را در دستور کار خود قرار داده است.

نگاهی به ساخت فیلم‌هایی با مضمون شهدا ودفاع مقدس در سال جاری

سال ۱۴۰۲ نیز رویکرد مدیران فرهنگی بی‌شک به سال قبل نیست. امسال نیز تولیداتی بر مبنای مرور زندگی شهدا در دستور کار قرار گرفته است و تاکنون چند فیلم با مضامین شهدا و دفاع مقدس در مرحله پیش‌تولید قرار دارند و به‌زودی مراحل ساخت را آغاز خواهند کرد. علی‌رویین‌تن مستند داستانی «چریک» را که درباره شهید ابراهیم هادی است، مقابل دوربین می‌برد. رویین‌تن چندی قبل اعلام کرد منتظر رضایت خانواده شهید برای شروع رسمی فیلم است.

«آسمان غرب» به کارگردانی محمد عسگری برای حضور در چهل‌ودومین جشنواره فیلم فجر آماده می‌شود؛ فیلمی که بر مبنای زندگی شهید علی‌اکبر شیرودی ساخته می‌شود. شهید شیرودی سروان بل‌ای اچ–۱ سوپرکبرا هواپرواز ارتش جمهوری اسلامی ایران بود. او موفقیت‌های زیادی در جنگ ایران و عراق به دست آورد و از برترین خلبانان اوایل جنگ بود. «مجنون» عنوان فیلم دیگری است درباره شهید مهدی زین‌الدین. فیلمی که توسط مؤسسه اوج تولید شده است. مهدی شیخ زین‌الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی ابن‌ابی‌طالب بود و از فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در طول جنگ ایران و عراق محسوب می‌شد. او در ۲۷ آبان ۱۳۴۳ در مسیر کرمانشاه به سردشت در پی درگیری با گروه‌های مسلح شهید شد. «اسفند» را دانش اقباشاوی مقابل دوربین می‌برد. فیلمی درباره شهید علی هاشمی که این روزها مراحل پیش‌تولید را سپیری می‌کند و محصول دیگری از مؤسسه اوج است. علی هاشمی از فرماندهان میانی سپاه پاسداران در جنگ ایران و عراق محسوب می‌شد. فرماندهی قرارگاه نصرت را بر عهده داشت. او به دلیل آشنایی با مناطق عملیاتی، نقش مهمی در میان فرماندهان سپاه پاسداران در خلال جنگ ایران و عراق داشت. از او به‌عنوان طراح اصلی عملیات خیبر و عملیات بدر یاد می‌شود. هاشمی در سال ۱۳۶۷ پس از انجام مأموریت تخلیه جزیره مجنون، در هنگام ترک مقر فرماندهی، توسط هلی‌کوپترهای نیروی زمینی عراق هدف قرار گرفت و شهید شد. پیکر او ۲۲ سال بعد، در سال ۱۳۸۹ شناسایی و در اهواز به خاک سپرده شد.

«قهرمان جندی‌شاپور» به کارگردانی مهدی صاحبی نیز با محوریت زندگی شهید مجید بقایی فرمانده قرارگاه کربلای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ساخته می‌شود. «نقطه صفر زمین» به کارگردانی امیرعباس ربیعی، توسط حوزه هنری تولید می‌شود. این فیلم درباره شهید احمد کاظمی است. او در طول جنگ ایران و عراق از چهره‌های مهم سپاه پاسداران انقلاب اسلامی محسوب می‌شد و فرماندهی لشکر ۸ نجف را بر عهده داشت. او در فاصله سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴ به‌عنوان فرمانده نیروی هوایی سپاه پاسداران فعالیت می‌کرد و در سال ۱۳۸۴ با فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران منصوب شد. در دی‌ماه ۱۳۸۴ در سانحه سقوط هواپیمای داسو فالکن ۲۰ در نزدیکی ارومیه، به همراه شماری از فرماندهان سپاه شهید شد. حوزه هنری فیلم دیگری درباره شهید محمد بروجردی را نیز در دست تهیه دارد.

تا به امروز تعداد در‌خور توجهی اثر با هدف پاسداشت جریان مقاومت و دفاع مقدس ساخته شده است. عمده‌ترین بخش تولیدات سینمای ما در این حوزه مربوط به دهه ۶۰ است. در این دهه فیلم‌سازان بسیاری آنچه را هشت سال در کشورمان جریان داشت، تصویر کردند. برخی از فیلم‌سازان هم تلاش کردند بدون اینکه به دل جنگ بروند، تأثیر جنگ را در زندگی مردم نشان دهند.

طبیعی است که در میان انبوه فیلم‌های ساخته‌شده درباره جنگ هشت‌ساله ایران و عراق، تمامی آنها از کیفیتی مشابه برخوردار نیستند و برخی در گیشه موفق‌تر عمل کرده و برخی دیگر کمتر دیده شدند. در تمامی سال‌های راه، گونه دفاع مقدس در سینمای ما به اشکال مختلفی بازنامه‌ی شده است. تأثیر جنگ در نسل‌های مختلف مردمان این‌دی ديار از بین نمی‌رود و به شکل‌های مختلفی بروز و ظهور پیدا کرده و نسل جدید سینماگران ما روایت متفاوت‌تری از آن دارند. با این حال باید این واقعیت را در نظر گرفت که عمدتا ساخت چنین فیلم‌هایی از حمایت‌های نهادهای دولتی برخوردار است و بخش خصوصی کمتر توان حضور در فرایند تولید چنین فیلم‌هایی را دارد. در این میان نکته‌ای که از هر جهت حائز اهمیت است، کثیف ساخت و ارتباط مخاطب با چنین فیلم‌هایی است. اینکه باید در این حوزه فیلم‌هایی ساخت که مخاطب آنها مردمانی از طیف‌ها و اقشار مختلف جامعه باشند.

اخبار برگزیده

هلند با «رؤیاهای شیرین» به اسکار می‌رود

فیلم «رؤیاهای شیرین» ساخته «انا سندیارویچ» که از دیدگاهی طنزآمیز به پایان دوره استعماری هلند نگاهی دارد، به عنوان نماینده هلند در شاخه بهترین فیلم بین‌المللی نودونجمین دوره جوایز سینمایی اسکار انتخاب شد. نخستین اکران جهانی این فیلم با نمایش در بخش بین‌المللی جشنواره فیلم لوگرنو آغاز شد و به دنبال آن «رنه سوتدیک» بازیگر هلندی برای بازی در آن جایزه پلنگ بهترین بازیگر را دریافت کرد. «رؤیاهای شیرین» همچنین به عنوان نخستین اکران در آمریکای شمالی در جشنواره فیلم تورنتو نیز به نمایش گذاشته خواهد شد.

پیش از این فیلم «چهار دختر» به کارگردانی «کوثر بن هنیه» به عنوان نماینده کشور تونس، سینمای کانادا با مستند «روچک» ساخته «زین آکیول»، سینمای شیلی با فیلم «سلاکنان» به کارگردانی «فیلیپ کالوزه»، آلمان نیز با «سالن معلمان» ساخته «ایلکر چاتاک»، اروگوئه با فیلم «آلبوم خانوادگی» از «گرمو راکامورو»، سینمای کره جنوبی با فیلم «آرمان شهر بتنی» ساخته «تائه هووا نوم»، استونی با مستند «خواهرخواندگی سونای دود» به کارگردانی «آنا هینتس» و کشورهای سوئیس و تاجیکستان نیز به ترتیب با فیلم‌های «تندر» و «ملودی». به عنوان نماینده رسمی خود در آکادمی کارگردان مطرح آلمانی به عنوان نماینده سینمای ژاپن در اسکار ۲۰۲۴ معرفی شد.

بر اساس جدیدترین قوانین اسکار، فیلم‌ها برای داشتن شرایط رقابت در شاخه فیلم بین‌المللی باید در فاصله زمانی اول دسامبر ۲۰۲۲ (۱۰ آذر ۱۴۰۱) تا ۳۱ اکتبر ۲۰۲۳ (۹ آبان ۱۴۰۲) حداقل هفت روز اکران پیاپی تجاری همراه با بلیت‌فروشی داشته باشند.

برای اینکه فیلم‌ها راحت‌تر الزامات آکادمی را برآورده کنند، آکادمی اجازه واجد شرایط شدن فیلم‌ها با اکران در خارج از کشور مبدأ (کشور معرفی‌کننده) را نیز می‌دهد، مشروط بر اینکه فیلم در خارج از ایالات متحده و قلمروهای آن برای حداقل هفت روز متوالی در یک سینمای تجاری همراه با بلیت‌فروشی اکران شود.

آخرین مهلت معرفی فیلم از سوی کشورها برای شاخه بهترین فیلم بین‌المللی اسکار ۲۰۲۴ روز دوشنبه دوم اکتبر (۱۰ مهر) است.

نامه ۳۰۰ کارگردان برای ابقای مدیر برلینانه

مهر: مارتین اسکورسیزی، رادو جود، جوآنا هاگ، کلر دنی، برتراند بونلو، ام نایت شیامالان، کریستین استوارت، هاماکوچی ریوسوکه و مارگارت فون تروتزا ازجمله فیلم‌سازان و چهره‌های بین‌المللی هستند که با امضای نامه‌ای سرکشاده از ادامه فعالیت کارلو چاتریان در جشنواره فیلم برلین حمایت کرده‌اند.

در حالی که دوره کار مدیر هنری برلیناله سال آینده به پایان می‌رسد، تاکنون بیش از ۳۰۰ نام خواستار ادامه فعالیت او شده‌اند و این شمار همچنان در حال افزایش است. انتظار می‌رفت چاتریان بعد از سال ۲۰۲۴ در پست خود باقی بماند، اما نهاد آلمانی ناظر بر جشنواره برلین (KBB)، اعلام کرد قرارداد او را از تمدید نخواهد کرد. این سازمان پیش از این گفته بود دیگر تعداد کارش را با دو مدیر اجرایی و هنری ادامه بدهد و به داشتن یک مدیر واحد بازمی‌گردد. ماریته ریسنبیک مدیر اجرایی جشنواره نیز از سال بعد سمت خود را ترک خواهد کرد. چاتریان و ریسنبیک در ژوئن ۲۰۱۸ به این سمت‌ها منصوب شدند و از سال ۲۰۲۰ پس از پایان دوره مدیریت دیتر کوسلیک به عنوان مدیر جشنواره ۲۰۱۹، مدیرین هنری جشنواره را بر عهده گرفتند.

چاتریان به‌تازگی در مصاحبه با وایتبی گفت تصمیم هفته گذشته مسئولان برلیناله غافلگیرکننده بود زیرا ماه مارس توافق شده بود قرارداد وی به عنوان مدیر هنری تمدید شود. در نامه سرکشاده‌ای که در حمایت از کارلسو چاتریان مدیر هنری برلیناله منتشر شده، با امضای گروهی متنوع از فیلم‌سازان سراسر جهان که برای جشنواره بین‌المللی فیلم برلین به عنوان مکانی برای ارج‌نهادن بر سینما احترام عمیقی قائل هستند، رفتار وزیر کلودیا راث مضر، غیرحرفه‌ای و غیراخلاقی خوانده شده است.

در نامه تأکید شده: کارلو چاتریان شاید یک شومن نباشد اما با شیوه‌های آرام خود، مسیری باز و هنرمندانه را انتخاب کرده که کلیشه‌ها را به چالش می‌کشد و رشته‌های مختلف فیلم‌سازی را از چ می‌نهد. سینمای آلمان، رادو موتینن، تیلدا برلیناله تحت مدیریت وی را بسیار زنده و پر از شگفتی های مثبت خواندند.

رایزر فریمل، رادو جود، روبرتو مینرونی، یسری نصرالله، ماتیاس مایر، مارتین اسکورسیزی، پل شریدر، یو سیو هوا، میکل گومز، اولریش کوهلر، فلوریان کورنر فون گوستورف، جوآنا هاگ، کیم یانگ وو، پایال کاپادیا، کلر دنی، برتراند بونلو، مارگارت فون تروتا، ریوسوکه هاماکوچی، پیتر بارانوفسکی، جووانا جولیانینی، ام نایت شیامالان، رادو موتینن، تیلدا سوبیتون، نیکلاس وادیموف، آیچایتونگ ویراستاکول، میروسلاو اسلایوشپیتسکی، آلبرتو باربرا، کریل کراسوفسکی، کریستین استوارت و بلا تار از جمله افرادی هستند که تاکنون این نامه را امضا کرده‌اند.

پریساکدیور

دکترای جامعه‌شناسی سیاسی

مهم‌ترین مشخصه جوامع در حال گذار، به‌ویژه جوامعی مانند ایران که گذاری طولانی و پاندولی را طی می‌کنند، «پرشانی» است. این پریشانی در میان دهک‌های سنی به اشکال مختلف نمود می‌یابد: «طغیان» در جوانان، «تردید» در میاسالان و «سرخوردگی» در سالخوردگان. در این میان، سالخوردگان که باس فلسفی دیرهنکام به سرافشان می‌آید، آسیب کمتری می‌بینند. تجربه فردی و جمعی جوامعی که در گذر از سنت به مدرنیته هستند، نوسان میان یقین و تردید است. در این نوسان و بی‌قراری آرام‌آرام معنای زندگی رنگ می‌بازد و گوارایی‌اش از یاد می‌رود و دلنگی برای حال خوش نوستالژی عمومیت‌یافته می‌شود.

هنر، به‌ویژه سینما، در ایران مرثیه‌سرای آرامش بربادرفته شد. نخستین نمایش سوگووار، فیلمی اقتباسی از داستان غلامحسین ساعدی «آرامش در حضور دیگران» ناصر تقوایی بود که تصویری نقادانه از گرایش به سبک زندگی غربی را روی پرده می‌برد. پنج سال پس از آن کیارستمی در فیلم «گزارش» پریشان‌حالی خانواده‌ای از طبقه متوسط مدرن را به تصویر کشید. در آشفتگی فرهنگی دهه ۵۰ سینمای نوظهور روشنفکری که در پارادایم مدرن شکل یافته بود، با گفتمان مذهبی انقلابی که سودای احیای ارزش‌های سنتی و دینی را داشت، همسو شد.